

การต่อยอดภูมิปัญญาการทอเสื่อกกโดยการออกแบบและพัฒนาลวดลาย ด้วยรูปทรงเรขาคณิตของ
วิสาหกิจชุมชนแปรรูปเสื่อกกบางพลวง อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี

Continuation of Local Wisdom in Weaving Reed Mats by Designing Patterns and Development
Based on Geometry at Community Enterprise of Kok Mat Transformation in Bansang District,
Prachinburi Province

ลักษณะพร โจน์นพิทักษ์กุล

สาขาวิชาการพัฒนาชุมชน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบริบท แนวคิด หลักการ หลักฐานทางภูมิปัญญาตลอดจนการจัดการความรู้เกี่ยวกับการทอเสื่อกกของกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพทอเสื่อกก และเพื่อต่อยอดภูมิปัญญาเดิมโดยการออกแบบและพัฒนาลวดลายเสื่อกกด้วยรูปทรงเรขาคณิตที่ของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเสื่อกกบางพลวง อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรีด้วยวิธีการวิจัยเชิงทดลอง เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ โปรแกรมคอมพิวเตอร์ Adobe Illustrator และ Adobe Photoshop CS ในการสร้างและตกแต่งต้นแบบลาย วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร การศึกษาภาคสนาม สันทนากลุ่ม การสังเกต และการปฏิบัติกรวิจัยแบบมีส่วนร่วม แบบสอบถามความพึงพอใจของกลุ่มผู้บริโภคน จำนวน 50 คน สถิติที่ใช้คือ ความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ผลการวิจัยพบว่า บริบทแนวคิด หลักการ หลักฐานทางภูมิปัญญาเกี่ยวกับการทอเสื่อกกของชุมชนเป็นวิถีชีวิตที่สืบทอดต่อกันมาจากรบรรพบุรุษ เป้าหมายของการผลิตคือ การดำรงอยู่ของครอบครัวและชุมชนโดยการพึ่งแรงงานในครอบครัว พึ่งทรัพยากรท้องถิ่น พึ่งตัวเอง และพึ่งกันเองในชุมชน ด้านจัดการความรู้ของกลุ่มผู้ทอเสื่อกกบางพลวงประกอบด้วย 7 ขั้นตอน คือ 1) การค้นหาความรู้ 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ 3) การจัดการความรู้ให้เป็นระบบ 4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ 5) การเข้าถึงความรู้ 6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ และ 7) การเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น ด้านการต่อยอดภูมิปัญญาการพัฒนาลวดลายเสื่อกกด้วยรูปทรงเรขาคณิต ได้รูปแบบลวดลายจำนวน 4 ลาย ได้แก่ 1) ลายหัวใจ 2) ลายเหลี่ยมซ้อน 3) ลายดอกป๊อป และ 4) ลายกระเบื้องดิน เป็นลายต้นแบบของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเสื่อกก ผลการสำรวจความพึงพอใจ พบว่าด้านความทันสมัยของสีและลวดลาย สีของลายตรงกับค่านิยมของคนในยุคปัจจุบันและลายสามารถพัฒนาปรับปรุงให้มีลักษณะตามแต่ละยุคสมัยที่เปลี่ยนไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.36 และ 4.32 ด้านความเหมาะสมในการใช้งาน พบว่า ลักษณะของลายเหมาะสมที่จะนำไปผลิตเพื่อจำหน่ายจริงระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.24

คำสำคัญ การต่อยอดภูมิปัญญา การพัฒนาลวดลายเสื่อกก รูปทรงเรขาคณิต

ABSTRACT

The objective of this research was to study context, ways of thinking, principle, wisdom evidence and knowledge management on weaving reed mats of entrepreneur group as well as continuation of adopted wisdom through the decoration design and development

the reed mat products with geometric shapes of the Bangpluang Reed-Mat-Transformation Community, Bansang District, Parchiburi Province. This research was experimental research. The research instruments were two computer programs used for creating and decorating product patterns: Adobe Illustrator and Adobe Photoshop CS . The data analysis was conducted through documents, field study, discussion, observation and practice of participation research. Moreover, the satisfaction questionnaires were collected from 50 consumers. The statistics used in the research were frequency, percentage, and average. The research revealed that context, ways of thinking, principle and wisdom evidence in weaving reed mat was a way of life among people of the community; it has been passed over from generation to generation. The objective of reed mat-production was to sustain the families and community in which were dependent on in-home labor, local resources, oneself and other members in the community. Concerning knowledge management among producers of the Bangpluang Reed Mat Weaver Group, it could be classified into seven steps: Knowledge identification, knowledge organization, knowledge organization, knowledge codification and refinement, knowledge access, knowledge sharing and learning. For continuation of local wisdom in developing on reed mat product decoration with geometric shapes, it can be classified into four designs: heart, overlaid triangle, Indian cork flower and soil tile. They were archetypical designs of the reed-mat-transformation community entrepreneurs. According to satisfaction survey, it found that the modern color and decoration was in the line of current consumers' demand. The decoration colors were in popularity of current consumers. The product decoration could be adapted and developed for appropriation in changing tendency of consumption; it was in a high level with average of 4.36 and 4.32. For appropriation of use, it found that the decoration was proper to produce for sale, it as in the highest level with average of 4.24.

Key words: Continuation of wisdom/Development of reed mat decoration/Geometric shape

บทนำ

“ภูมิปัญญา” เป็นเรื่องของความรู้ที่เกิดจากประสบการณ์ในชีวิตของคนเรา โดยผ่านกระบวนการศึกษา สังเกต และตกผลึกมาเป็นองค์ความรู้ที่ประกอบกันขึ้นจากความรู้เฉพาะหลาย ๆ เรื่อง ความรู้ดังกล่าวไม่ได้แยกย่อยออกมาให้เห็นเป็นศาสตร์เฉพาะสาขาวิชาต่าง ๆ และมีอยู่ทั่วไปในสังคม ชุมชน ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดเป็นพื้นฐานขององค์ความรู้สมัยใหม่ ที่จะช่วยในการเรียนรู้ การแก้ปัญหา การจัดการ และการปรับตัวในการดำเนินชีวิตของคนเรา หากมีการสืบค้นหาเพื่อศึกษาและนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคงในการพึ่งพาตนเองจากทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น การเรียนรู้จากการถ่ายทอดกันมาของคนรุ่นเก่า ๆ สู่คนรุ่นต่อ ๆ ไป ได้นำมาประกอบอาชีพ หรือวิถีการดำเนินชีวิต อันเป็นเอกลักษณ์ที่แสดงออกถึงการอยู่ร่วมกัน เกื้อกูลกันระหว่างคนกับคน และคนกับธรรมชาติ การสร้างงานที่พึ่งพาตนเองทางปัญญา อันเกิดจากความสามารถของคน ๆ นั้น

ด้วยการผสมผสานความรู้ของตนเข้ากับความรู้จากภายนอก ภูมิปัญญาในสังคม ชุมชนนั้น ๆ จะเป็นที่ยึดถือ เกิด การยอมรับ ถ่ายทอด และพัฒนาไปสู่คนรุ่นใหม่ตามยุคตามสมัย การถ่ายทอดคือส่งต่อกันด้วยปากพูดหรือบอก เล่าต่อ ๆ กันไป ไม่นิยมบันทึกหรือสอนในครอบครัว ในชุมชน

การพัฒนาประเทศที่ผ่านมา ถึงแม้ว่าได้สร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับสูงอย่างต่อเนื่องมา ยาวนานแต่เป็นการเติบโตเชิงปริมาณ ยังขาดทั้งคุณภาพและอยู่บนพื้นฐานการพัฒนาที่ไม่สมดุลและไม่ยั่งยืน ซึ่ง เป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาประเทศคือ การพัฒนาให้ประชากรมีมาตรฐานความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น คือการนำแนวคิดการกระจายความมั่งคั่งไปสู่การปฏิบัติ เพื่อเร่งฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ ให้สามารถ เจริญเติบโตได้อย่างแข็งแกร่ง และมีเสถียรภาพในระยะยาว การปรับเปลี่ยนแนวคิดและรูปแบบการพัฒนา เศรษฐกิจของไทยใหม่ให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ของโลกที่กำลังก้าวเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ (Know ledge Based Economy) โดยให้ความสำคัญกับการ เพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ขณะเดียวกันก็ต้องพัฒนาเศรษฐกิจระดับรากหญ้าควบคู่กันไปเศรษฐกิจทั้งสองแนวนี้นี้ เรียกว่า การพัฒนาแบบ สองแนวทางหรือคู่ขนาน (Dual Track Development) จะต้องมีความเชื่อมโยงและพร้อมที่จะเกื้อหนุนซึ่งกัน และกันให้เกิดผลในทางปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม หรือที่เรียกว่า (Local Link, Global Reach) นั่นคือ จะ เชื่อมโยงผลผลิตในท้องถิ่นตั้งแต่วิสาหกิจชุมชน ไปยังจังหวัด ภาค จนกระทั่งถึงระดับโลกได้ เป็นห่วงโซ่ที่ สามารถสร้างมูลค่าเชื่อมต่อกันได้ (Value Chain) ตั้งแต่วัตถุดิบในท้องถิ่น การแปรรูปสินค้า และช่องทาง การตลาด ซึ่งต้องอาศัยการสร้างเครือข่ายของการผลิตให้เชื่อมโยงซึ่งกันและกันในลักษณะของการรวมกลุ่มการ ผลิต หรือที่เรียกว่า Cluster ซึ่งเป็นรูปแบบของการรวมกลุ่มในเชิงพื้นที่ และเชิงกิจกรรมการผลิต

การพัฒนาประเทศที่เน้นภูมิปัญญา จึงได้รับการหยิบยกขึ้นมาเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งเพื่อแก้ไขปัญหา ความยากจน คนว่างงาน และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนชาวชนบทให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และ กลายเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลในยุคปัจจุบัน หลักการของการพัฒนาคือ การใช้ความรู้ความสามารถที่ ชุมชนมีอยู่เดิมในการสร้างรายได้อย่างเป็นกระบวนการและเชื่อมโยงไปสู่การสร้างชุมชนเข้มแข็ง โดยใช้แนวคิด เศรษฐกิจชุมชน ซึ่งมีลักษณะสำคัญคือ ครอบครัวเป็นหน่วยการผลิต แรงงานของสมาชิกในครอบครัวเป็น ปัจจัยการผลิตที่สำคัญที่สุด การพึ่งตนเองขึ้นอยู่กับการใช้แรงงาน เพราะแรงงานเป็นสิ่งที่ครอบครัวมีอยู่โดย ธรรมชาติ ไม่ต้องจ้าง เป็นสิ่งที่มีมากับสถาบันครอบครัว พึ่งแรงงานในครอบครัว พึ่งทรัพยากรท้องถิ่น พึ่ง ตัวเอง และพึ่งกันเองในชุมชนเป็นขั้นตอนพื้นฐาน การขายจะเป็นขั้นตอนระดับที่สูงขึ้น เป็นการขายในตลาด ใกล้ตัว ตลาดภูมิภาค ตลาดภายในประเทศ เศรษฐกิจฝังตัวอยู่ในสังคมและเป็นวัฒนธรรม ธุรกิจชุมชนที่เกิด จากครอบครัวชุมชน มาจากรากฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นและพลังอันเป็นศักยภาพ ตลอดจนทรัพยากรที่มีอยู่ใน ชุมชนนั้นที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมา จนกลายเป็นรากฐานของชาติ และเป็นธุรกิจระดับโลก ภูมิปัญญาท้องถิ่นจะ สืบสานต่อ ๆ ไปได้ ก็ต่อเมื่อชุมชนมีความเข้มแข็ง พิทยา ว่องกุล (2542) กล่าวว่า ชุมชนที่เข้มแข็ง ชุมชนที่ ยั่งยืน ได้กลายเป็นสัญลักษณ์ของความพยายามหาทางออกในการแก้ปัญหาวิกฤติทางสังคม ที่ชุมชนหวน กลับมาศึกษาตนเอง จากรากฐานทางภูมิปัญญา

ภูมิปัญญาไทยได้มีการตื่นตัวและมีการยอมรับมากขึ้น ก็คือ พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว “ประชาชนนั้นแหละเขามีความรู้ เขาทำงานมาหลายชั่วคนแล้ว เขาก็ทำได้ เขามีความเฉลียวฉลาด เขารู้ว่าตรงไหนควรทำกรรม เขารู้ว่าที่ไหนควรเก็บรักษา (เสรี พงศ์พิศ 2536) จากพระราชดำรัสนี้เป็นการ ชี้ให้เห็นว่าชาวบ้านมีความรู้ มีภูมิปัญญาที่ควรแก่การยอมรับและยกย่อง เป็นการยกระดับคุณค่าของภูมิปัญญา ที่สำคัญที่สุดของภูมิปัญญาชาวบ้านคือการเกี่ยวข้องกับการผลิตและการดำเนินชีวิต ที่ได้มีการพัฒนามานานแล้ว นำไปสู่เอกลักษณ์ของการรวมกลุ่ม ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาท้องถิ่น มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทยที่มีทรัพยากรอันอุดมสมบูรณ์ ดังนั้น ภูมิปัญญาชาวบ้านจึงมีผลต่อการผลิตและการ ดำรงชีวิตของชาวบ้าน กับทั้งยังส่งเสริมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสังคมที่มีเอกลักษณ์ของตนเอง

ตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน (Basic needs) ในการดำรงชีวิต โดยเฉพาะลักษณะเศรษฐกิจในชนบทเป็นแบบผลิตเองเพื่อใช้ในครัวเรือน (Primary) สำหรับใช้สอยเพื่อการดำรงชีวิต แล้วจึงค่อยปรับปรุงให้มีความงดงามกลายเป็นหัตถกรรมพื้นบ้าน แสดงให้เห็นชีวิตความเป็นอยู่ วัฒนธรรมท้องถิ่น และการสืบทอดความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นโดยอาศัยวัสดุหรือวัตถุดิบที่อยู่ใกล้ตัวมาสร้างสรรค์ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเอง อาศัยความรู้และประสบการณ์ที่มีสะสมสืบทอดกันมาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน การถ่ายทอดเหล่านี้เป็นไปอย่างต่อเนื่องไม่ขาดสาย เป็นเวลาช้านานนับร้อยปี สิ่งเหล่านี้เราสามารถกล่าวได้ว่าเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน (Popular Wisdom) หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom)

“เสื่อ” จัดเป็นสินค้าหัตถกรรมจักสานประเภทหนึ่งที่มีลักษณะเฉพาะตัวซึ่งสะท้อนให้เห็นเอกลักษณ์ของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีการสืบทอดกันมาเป็นเวลายาวนานหลายชั่วอายุคน การทอเสื่อเป็นงานจักสานที่มาจากภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ได้แก่ “กก” นำมาทอเป็นเสื่อผืน ที่ชาวชนบทใช้กันอย่างแพร่หลาย ในชีวิตประจำวัน เนื่องจากเสื่อเป็นเครื่องใช้ที่ตอบสนองความต้องการในการใช้สอยในชีวิตประจำวันของชาวชนบทได้อย่างดีโดยเฉพาะประชาชนที่มีอาชีพเกษตรกรรม เพราะเสื่อเป็นเครื่องใช้พื้นบ้านที่ทำจากวัสดุพื้นบ้านในแต่ละภูมิภาค เช่น กก กระจูด ลำเจียกหรือปาหนัน คล้า หวาย ฯลฯ เป็นต้น ซึ่งชาวชนบทส่วนใหญ่ผลิตเสื่อใช้เองได้ อาจกล่าวได้ว่าเสื่อเป็นเครื่องจักสานที่เกิดขึ้นตามสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น และมีรูปแบบที่มีลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น รวมทั้งมีความเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอย ปัจจุบันวิธีการทอเสื่อหรือรูปแบบของเสื่อตลอดจนวัสดุที่ใช้ทอเสื่อ เปลี่ยนแปลงไปตามสภาพภูมิศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และประโยชน์ใช้สอยตามวิถีชีวิตของมนุษย์ในปัจจุบัน ปัจจุบัน “เสื่อ” เป็นสินค้าหัตถกรรมที่ผลิตในครัวเรือนโดยใช้เวลาวางจากอาชีพหลักในการผลิตหรือทอ ประกอบกับกระแสความรุนแรงในการแข่งขันของโลกธุรกิจ ทำให้กลุ่มผู้ทอเสื่อในภูมิภาคต่าง ๆ มีการพัฒนารูปแบบและลวดลายใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มมูลค่าออกมาสู่ตลาดเสมอ แม้ว่าจะงานภูมิปัญญาจะช่วยสร้างรายได้ และสามารถสร้างงานให้เกิดในชนบทได้อย่างมากก็ตาม แต่ก็ยังมิได้มีการส่งเสริมและพัฒนากันอย่างจริงจัง แม้จะมีบางหน่วยงานเข้ามาทำอยู่บ้างก็อยู่ในวงจำกัด ทั้งนี้อาจสืบเนื่องมาจากการพัฒนารูปแบบ การออกแบบผลิตภัณฑ์ การวางแผนทางการตลาด ยังไม่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ทำให้ภูมิปัญญาพื้นบ้านตกอยู่ในภาวะที่ผู้ผลิตต้องต่อสู้ดิ้นรนแต่เพียงลำพัง และมีการส่งเสริมกันอย่างผิวเผิน ทั้ง ๆ ที่ภูมิปัญญาชาวบ้านมีความสำคัญยิ่งทั้งในด้านเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตในการดำรงชีวิตของคนชนบท ซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ

อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี มีพื้นที่ในการปลูกกกมากกว่า 350 ไร่ ประชาชนมีอาชีพทำเกษตรกรรมเป็นหลัก และทอเสื่อเป็นอาชีพเสริม ซึ่งเป็นภูมิปัญญาที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ การทอเสื่อของชาวบ้าน จากการสอบถามข้อมูลจากผู้นำกลุ่มและสมาชิกกลุ่มในเบื้องต้น พบว่า ปัญหาปัจจุบันของกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพทอเสื่อคือการที่ชาวบ้านยังคงทอเสื่อที่เป็นภูมิปัญญาสืบทอดมาจากบรรพบุรุษแบบเดิม ๆ เป็นสี่ธรรมชาติ ไม่มีลวดลายใด ๆ บางครัวเรือนใช้การย้อมสีเส้นกกแต่เป็นเพียงสีเดียว เช่น สีเขียว สีน้ำเงิน สีม่วง สีแดง ไม่มีลวดลายเช่นกัน ส่งผลให้เสื่อกกยังไม่มีรูปแบบลวดลายที่สามารถเพิ่มมูลค่าให้แก่ผลิตภัณฑ์ได้ กลุ่มจึงมีความประสงค์ให้มีการพัฒนาลวดลายเสื่อกกที่เป็นรูปแบบเอกลักษณ์ของชุมชนและสอดคล้องกับกลุ่มผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน ทันทับการแข่งขันในยุคของธุรกิจแบบตลาด อันนำไปสู่การสร้างรายได้เพื่อเศรษฐกิจของชุมชนและความภาคภูมิใจในเอกลักษณ์ของชุมชนที่ได้มีการสืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากบรรพบุรุษให้คงอยู่สืบไป

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเรื่อง การต่อยอดภูมิปัญญาการทอเสื่อกกโดยการออกแบบและพัฒนาลวดลายด้วยรูปทรงเรขาคณิตของกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพทอเสื่อกกอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี เพื่อเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพทอเสื่อกกของอำเภอบ้านสร้างให้ได้มีการพัฒนาลวดลายผลิตภัณฑ์เสื่อกกให้เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น สวยงาม ทันสมัย เหมาะสมกับการใช้งาน ตอบสนอง

ความต้องการของกลุ่มผู้บริโภคในยุคปัจจุบันได้ โดยใช้องค์ความรู้พื้นฐานจากภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการเพิ่มศักยภาพของชุมชน ยกกระดับผลิตภัณฑ์ เป็นการสร้างเสริมรายได้ให้กับชุมชนท้องถิ่นให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนจนกลายเป็นรากฐานของชาติต่อไป

วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบท แนวคิด หลักการ หลักฐานทางภูมิปัญญาตลอดจนการจัดการความรู้เกี่ยวกับการทอเสื่อของกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพทอเสื่อกกของอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี
2. เพื่อต่อยอดภูมิปัญญาเดิมโดยการออกแบบและพัฒนาลวดลายเสื่อกกด้วยรูปทรงทางเรขาคณิตที่เป็นเอกลักษณ์ชุมชนโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์ของวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเสื่อกกบางพลวงอำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Action Participation Research) โดยมีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

การศึกษาเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย

ศึกษาแนวคิดทฤษฎีและหลักการสังคมวิทยา ทฤษฎีระบบ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาลวดลาย รวมทั้งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเสื่อกกเพื่อกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นประชากรที่ประกอบอาชีพทอเสื่อกกของตำบลบางพลวง อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ ประธานวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเสื่อกกบางพลวง และผู้ประกอบการอาชีพทอ เสื่อกก หน่วยงานภาครัฐ รวมกลุ่มตัวอย่าง 15 คน

กรอบแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัย

แนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบ แนวคิดเกี่ยวกับการลวดลาย แนวคิดเกี่ยวกับนวัตกรรม

การดำเนินการวิจัยเชิงคุณภาพ

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเข้าไปเก็บข้อมูลด้วยตนเองเป็นหลักและอาศัยเครื่องมือที่ช่วยในการเก็บรวบรวมข้อมูลบางอย่าง ได้แก่ แนวคำถามในการสัมภาษณ์ แนวคำถามในการสนทนากลุ่ม

การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพและปฏิบัติการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

การปฏิบัติการภาคสนามเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลและปฏิบัติการวิจัยแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ 2555 ถึงเดือนตุลาคม 2556

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลและการตรวจสอบข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลดำเนินการโดย 4 วิธีการ คือ การศึกษาเอกสาร การสังเกต การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ และการสนทนากลุ่ม การตรวจสอบเพื่อหาความเชื่อถือได้ของข้อมูลและตรวจสอบความครบถ้วนของคุณภาพข้อมูล โดยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ดำเนินการใน 2 วิธีการ คือ 1) การตรวจสอบแบบสามเส้าด้านข้อมูล 2) การตรวจสอบแบบ สามเส้าด้านวิธีการรวบรวมข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากเอกสารใช้การวิเคราะห์เนื้อหา ส่วนข้อมูลที่ได้จากการสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ใช้การวิเคราะห์ด้วยการจำแนกประเภทข้อมูล การเปรียบเทียบข้อมูล และสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย และข้อมูลเชิงประจักษ์จากการปฏิบัติการวิจัยแบบมีส่วนร่วม

การสังเคราะห์ผลการศึกษา เป็นการนำข้อค้นพบจากการศึกษาทั้ง 2 ส่วน มาสังเคราะห์เพื่อให้ได้ข้อสรุปที่เป็นข้อความรู้ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ที่เชื่อมโยงกัน สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ชัดเจน

อภิปรายผลการวิจัย

1. บริบท แนวคิด หลักการ หลักฐานทางภูมิปัญญาตลอดจนการจัดการความรู้เกี่ยวกับการทอเสื่อของชุมชนตำบลบางพลวง อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า จากแนวทางการพัฒนาของประเทศไทยให้ทันสมัย (Modernization) ซึ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรม (Industrialization) ตามแบบอย่างของประเทศตะวันตก (Westernization) ให้เจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ (Economic Growth) อย่างไม่หยุดยั้ง โดยคาดหวังว่าการพัฒนาประเทศให้เจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจจะส่งผลให้การพัฒนาเกิดการกระจายลง (Trickle down) ไปยังประชาชนทุกภาคส่วนของประเทศ ปรากฏว่ากลไกของการพัฒนาประเทศที่ไม่ประสบความสำเร็จส่งผลต่อการพัฒนา ความเจริญกระจุกตัว ขณะที่ทรัพยากรธรรมชาติถูกทำลายเพื่อนำมาใช้ในการอุตสาหกรรม มีการเคลื่อนย้ายคนจากภาคเกษตรกรรม เข้าสู่ภาคอุตสาหกรรม ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมายในสังคมไทย ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540 - 2544 และฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 - 2549 นโยบายการพัฒนาประเทศจึงเริ่มเน้นที่การพัฒนาชนบทให้เจริญขึ้นทั้งในแง่ของเศรษฐกิจที่เป็นผลผลิตทางภาคเกษตรกรรมและการพัฒนาคนให้มีความสามารถในการคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นการเพิ่มขีดความสามารถของชุมชนและชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงเสนอ “ทฤษฎีใหม่” และทรงเรียกว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” (Self-Sufficiency Economy) รวมถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สั่งสมมาช้านาน ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงจากการพัฒนาที่เกิดขึ้น กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพทอเสื่ออกก็ได้รับกระทบเช่นเดียวกัน กล่าวคือ แรงงานหนุ่มสาวเข้าไปทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม ส่งผลให้ผู้ประกอบการอาชีพทอเสื่ออกลดลงไปเป็นจำนวนมาก อีกทั้งเกษตรกรบางส่วนหันไปประกอบอาชีพเลี้ยงกุ้งซึ่งเป็นที่นิยมของเกษตรกรที่แพร่กระจายทำตามกันมา ยิ่งทำให้การทอเสื่ออกซบเซาไปมาก เมื่อรัฐบาลได้ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นและการรวมกลุ่มการผลิต จึงทำให้ภูมิปัญญาการทอเสื่ออกได้พลิกฟื้นขึ้นอีกครั้ง อย่างไรก็ตามกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพทอเสื่ออกที่เป็นอยู่ในปัจจุบันยังคงยึด แบบแผนการทอเสื่ออกซึ่งเป็นการผลิตเพื่อเศรษฐกิจชุมชนแบบพึ่งตนเองและพึ่งกันเอง การผลิตถูกกำหนดโดยการใช้แรงงานตลอดปี และการตอบสนองการบริโภค การใช้แรงงานเป็นไปตามความเป็นไปได้ของทรัพยากร แรงงานการผลิตเป็นรากฐานการผลิตของครอบครัว ระบบเศรษฐกิจชุมชนเป็นระบบที่มีวิถีชีวิตของตนเองซ่อนอยู่ จากระบบที่เป็นรากฐานดั้งเดิมมา มีกลไกการผลิตซ้ำของตนเอง มีวิธีการแจกจ่ายทรัพยากรและมีวิถีชีวิตที่พัฒนามาอยู่แล้ว ลักษณะที่สำคัญคือ ครอบครัวเป็นหน่วยการผลิต แรงงานคือสมาชิกภายในครอบครัวเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด เป้าหมายของการผลิตคือ การดำรงอยู่และการรักษาตัวให้รอดของครอบครัวและชุมชน สามารถเลี้ยงตัวเองได้ โดยการพึ่งแรงงานในครอบครัว พึ่งทรัพยากรท้องถิ่น พึ่งตัวเอง และพึ่งกันเองในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของลักษณะพร โรจน์พิทักษ์กุล. (2553). ที่ศึกษาวิจัยเรื่อง การสร้างมูลค่าเพิ่มการทอเสื่ออกเพื่อเศรษฐกิจของ

ชุมชนตำบลกระทุ่มแพ้ว อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี. โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การทอเสื่อกก ศึกษากระบวนการเรียนรู้ ปัจจัย เงื่อนไขต่าง ๆ ของการประกอบอาชีพ และเพื่อการสร้างมูลค่าเพิ่มการทอเสื่อกกเพื่อเศรษฐกิจของชุมชนให้เกิดความเข้มแข็ง โดยวิธีการวิจัย เพื่อพัฒนา ผลการวิจัยพบว่าสถานการณ์การทอเสื่อกกของชุมชนตำบลกระทุ่มแพ้วปัจจุบันลดจำนวนน้อยลงไปมาก ด้านแบบแผนการทอเสื่อกกของชุมชนเป็นการพึ่งแรงงานในครอบครัว พึ่งทรัพยากรท้องถิ่น พึ่งตัวเอง และพึ่งกันเอง

แนวคิดของการรวมกลุ่มอาชีพได้เกิดขึ้นจากการส่งเสริมสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เข้ามาสนับสนุนตามนโยบายของรัฐบาล ทำให้การรวมตัวของผู้ทรงภูมิปัญญาที่มีความหมายมากขึ้น จากการทอเสื่อกกแบบดั้งเดิมด้วยลวดลายธรรมชาติ ได้มีการขยายเป็นลวดลายลายตาแดงขัด 2 คือเป็นลายขัด 2 มีสีดำและสีแดง ต่อมาได้มีการพัฒนาเป็นลายลูกโซ่ ลายน้ำไหล และได้มีการเรียนรู้เรื่องการย้อมสีกแบบมัดหมี่และแบบถักเปียเพิ่ม กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพทอเสื่อกกได้นำความรู้ที่นำมาเผยแพร่ให้ผู้ทอตาบลอื่น ๆ ที่สนใจเข้ามาเรียนรู้ มีการพัฒนาเสื่อกกในด้านการย้อมสีของเสื่อให้มีความสดใสเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยมากขึ้น การได้ออกไปศึกษาดูงาน และการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของกลุ่ม โดยกลุ่มได้แลกเปลี่ยนความรู้ที่อยู่ตลอดเวลาทั้งสมาชิกในกลุ่ม และการเรียนรู้จากแหล่งอื่น ๆ จากการประยุกต์ความรู้โดยใช้ฐานภูมิปัญญาเดิม เช่น การนำเสื่อกกมาตัดเย็บเป็นกระเป๋าบุทรวงต่าง ๆ ผลิตเป็นเครื่องใช้หลากหลายชนิด การกระทำดังกล่าวจึงเป็นวิธีการของการจัดการความรู้ของกลุ่มที่ส่งผลให้กลุ่มได้มีการพัฒนาเป็นวิสาหกิจชุมชนแปรรูปเสื่อกกบางพลวง เป็นแหล่งศึกษา อบรมให้ความรู้กับชาวบ้าน และนักเรียนที่สนใจเข้ามาเรียนรู้ สำหรับกลุ่มเองยังไม่เคยหยุดนิ่ง ยังคงออกไปออกร้านในงานต่าง ๆ เช่น ที่เมืองทองธานี เพื่อเผยแพร่สินค้า จำหน่ายสินค้า การประกวดสินค้า ถือเป็นการประชาสัมพันธ์อีกรูปแบบหนึ่งด้วย และยังทำให้กลุ่มได้พบเห็นสินค้าจากที่อื่น ๆ ที่มีความแปลกใหม่ และได้นำความรู้ที่นำมาประยุกต์ให้เข้ากับวัตถุดิบของตน เพื่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ก้าวไปข้างหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง ส่งผลให้ภูมิปัญญาดั้งเดิมได้รับการยกระดับและมีความมั่นคงขึ้นในระดับหนึ่งด้วย กระบวนการเรียนรู้ (Knowledge Process) เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยทำให้องค์กรหรือชุมชนต่าง ๆ สามารถจัดการกับความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งพบว่ากลุ่มผู้ประกอบการทอเสื่อกก มีการจัดการความรู้ทั้งสิ้น 7 ขั้นตอน คือ 1)การค้นหาคำความรู้ (Knowledge Identification) 2) การสร้างและแสวงหาความรู้ (Knowledge Organization) 3) การจัดความรู้ให้เป็นระบบ (knowledge Organisation) 4) การประมวลและกลั่นกรองความรู้ (Knowledge Condification and Refinement) 5) การเข้าถึงความรู้ (Knowledge Access) 6) การแบ่งปันแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) และ 7) การเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น (Learning) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องการจัดทาคำความรู้ของ พัชรินทร์ สิริสุนทร, 2550) การจัดการความรู้จึงนับว่าเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งของกลุ่มที่ทำให้กลุ่มได้เรียนรู้สิ่งใหม่ จัดเก็บความรู้ แลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ นำไปสู่การทดลองทำ และผลิตขึ้น มีการเรียนรู้ซ้ำ ๆ และเพิ่มเติมความรู้เพื่อให้เกิดความชัดเจนมากขึ้น ส่งผลให้ภูมิปัญญาการทอเสื่อกกของกลุ่มเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย อีกทั้งมีการนำความรู้ใหม่ ๆ ไปทดลองฝึกปฏิบัติจนสามารถนำไปดำเนินการผลิตที่ก่อให้เกิดรายได้ได้จริง

2. การต่อยอดภูมิปัญญาเดิมโดยการออกแบบและพัฒนาลวดลายเสื่อกกด้วยรูปทรงเรขาคณิต

การต่อยอดภูมิปัญญาเดิมโดยการออกแบบและพัฒนาลวดลายเสื่อกกด้วยรูปทรงเรขาคณิตพบว่า รูปแบบการทอเสื่อกกเดิมเป็นลวดลายที่ได้มีการพัฒนาตามลำดับ ซึ่งหลวงสาครคชเขตต์ ได้กล่าวไว้ในหนังสือจดหมายเหตุความทรงจำสมัยฝรั่งเศสยึดจันทบุรี (หลวงสาครคชเขตต์, 2515, อ้างถึงในจุฑาทิพย์ ปุระมงคล, 2548) ว่า การพัฒนาลวดลายนั้นกลุ่มยวนเป็นพวกแรกที่มีความคิดสร้างสรรค์ รู้จักดัดแปลงกรรมวิธีการทอเสื่อหมี่การทอกลายเป็นการทอผ้าโดยใช้แนวคิดจากธรรมชาติ เช่น ทำเป็นรูปสัตว์ ดอกไม้ และมีการทอเป็นตัวอักษร นับเป็นจุดเริ่มต้นของการออกแบบลวดลายเสื่อที่เป็นแบบอย่างให้กับ

กลุ่มอื่นมาจนถึงปัจจุบัน ซึ่งลายที่กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพทอเสื่อกก ตำบลบางพลวง อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรีได้ทอสืบทอดมาจากบรรพบุรุษได้แก่ ลายขัด 2 มีสีดำและสีแดง ต่อมาได้มีการพัฒนาเป็นลายลูกโซ่ ลายสาม ลายมัดหมี่ ลายถักเปีย ลายเหล่านี้ทางกลุ่มได้นำมาพัฒนาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ชนิดต่าง ๆ แต่ทางกลุ่มยังไม่เคยการออกแบบและพัฒนาลวดลายใหม่ หรือมีลายใหม่ ๆ มาแปรรูปเพื่อให้ผลิตภัณฑ์ที่มีความแปลกใหม่ขึ้น อย่างไรก็ตาม ทางกลุ่มมีความเห็นว่า ลวดลายที่ทอนั้นในยุคปัจจุบันที่มีการแข่งขันสูง กลุ่มเองยังไม่สามารถพัฒนาลวดลายแปลกใหม่ขึ้นมา เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ได้

ในการออกแบบลวดลายเพื่อต่อยอดภูมิปัญญานั้น ผู้วิจัยได้ออกแบบลายไว้ทั้งหมด 8 ลาย คือ 1) ลายหัวใจ 2) ลายเหลี่ยมซ้อน 3) ลายวงรี 4) ลายดอกป๊อบ 5) ลายดาวกระจาย 6) ลายมุกเหลี่ยม 7) ลายดอกเข็ม และ 8.) ลายกระเบื้องดิน จากการสนทนากลุ่มและคัดเลือกลายร่วมกัน ทางกลุ่มได้คัดเลือกลายไว้ จำนวน 4 ลาย ได้แก่ 1 ลายหัวใจ ลายที่ 2 ลายเหลี่ยมซ้อน ลายที่ 3 ลายดอกป๊อบ และลายที่ 4 ลายกระเบื้องดิน เนื่องจากเป็นลายที่มีความแปลกใหม่ สวยงาม ทันสมัย เหมาะสมกับการใช้งาน ด้วยลวดลายสี่รูปทรงเรขาคณิตเป็นรูปแบบที่มีความเรียบง่าย แต่มีความสวยงามและเป็นสากล น่าจะอยู่ในความนิยมได้นาน และยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้งานได้หลายรูปแบบและหลายโอกาส เมื่อนำลายไปดำเนินการแกะพิมพ์ เส้นสายและการแกะของช่างทำให้ลายเปลี่ยนไปกลายเป็นลวดลายใหม่ 4 ลาย ได้แก่ 1) ลายยอดฉัตร 2) ลายแฉวงหางนกยูง 3) ลายสายสัมพันธ์ 4) ลายล้อมลาวันย์ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุฑาทิพย์ ประมงกุล (2548) ที่ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาและพัฒนาลวดลายเสื้อจันทบูร ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารวบรวมข้อมูลประวัติความเป็นมา กรรมวิธีการผลิต รูปแบบและลวดลายเสื้อจันทบูร เพื่อพัฒนาลวดลายใหม่ให้มีความสวยงาม ทันสมัยเหมาะสมในการใช้งาน ตามความต้องการของผู้บริโภค ออกแบบพัฒนาลวดลายเสื้อจันทบูร 3 รูปแบบ คือ รูปแบบธรรมชาติ รูปแบบเรขาคณิต และรูปแบบอิสระ ผลการวิจัยพบว่า ในภาพรวมผู้บริโภคมีความพึงพอใจในลายรูปแบบเรขาคณิตมากที่สุด รองลงมาเป็นลายรูปแบบธรรมชาติ และรูปแบบอิสระ ตามลำดับ

จากการสอบถามความพึงพอใจของกลุ่มผู้บริโภค พบว่า ด้านความทันสมัยของสีและลวดลาย สีของลายตรงกับความต้องการของคนในยุคปัจจุบันและลายสามารถพัฒนาปรับปรุงให้มีลักษณะตามแต่ละยุคสมัยที่เปลี่ยนไปได้ อยู่ในระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.36 และ 4.32 ด้านความเหมาะสมในการใช้งาน พบว่า ลักษณะของลายเหมาะสมที่จะนำไปผลิตเพื่อจำหน่ายจริงระดับมากที่สุด ค่าเฉลี่ย 4.24 ลวดลายใหม่ที่ได้จากการปฏิบัติการวิจัยมี 4 ลวดลาย ดังนี้

ลายที่ 1 ลายยอดฉัตร

ลายที่ 2 ลายแฉวงหางนกยูง

ลายที่ 3 ลายสายสัมพันธ์

ลายที่ 4 ลายล้อมลาวัญญ์

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะสำหรับชุมชนเพื่อการนำผลวิจัยไปใช้

1.1 ในการออกแบบลวดลายเสื้ออกของกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพทอเสื้ออกบางพลวง อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี ผู้ออกแบบควรคำนึงถึงลักษณะรูปแบบผลิตภัณฑ์เป็นอันดับแรก เนื่องจากรูปแบบผลิตภัณฑ์จะเป็นตัวกำหนดขนาดพื้นที่ในการวางตัวแบบลายและกรรมวิธีการทอขึ้นลาย โดยผลิตภัณฑ์ประเภทเสื้อ จะมีขนาดที่ค่อนข้างกว้างสามารถกำหนดขนาดลายให้ใหญ่ได้ แต่ในขณะที่ผลิตภัณฑ์จากเสื้ออื่น ๆ เช่น กระเป๋า ที่รองจาน ที่รองแก้ว กระเป๋าใส่เอกสาร ก่องกระดาษทิชชู จะมีพื้นที่ในการสร้างลายแคบ ลายที่ออกแบบจึงควรมีขนาดเล็ก นอกจากนั้นควรคำนึงถึงมิติของรูปทรงด้วย โดยที่ลายรูปทรงเรขาคณิตอาจใช้วิธีการมัดย้อมได้ ซึ่งแตกต่างจากลายที่มีลักษณะเป็นภาพที่ควรใช้วิธีการทอแบบยกลาย เป็นต้น

1.2 การใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการออกแบบนั้นจะช่วยลดระยะเวลาในการทำงานให้กับผู้ออกแบบ ผู้ออกแบบลายที่ไม่มีความรู้ทางด้านคอมพิวเตอร์ อาจใช้แผ่นต้นแบบลายทำการออกแบบได้

1.3 การนำลวดลายไปใช้ในการผลิตจริงนั้นต้องพิจารณาลักษณะรูปแบบของลาย โดยเลือกวิธีการทอขึ้นลายให้เหมาะสมกับผลิตภัณฑ์ ซึ่งเมื่อนำแบบลายที่ถูกคัดเลือกไปจัดสร้างเป็นแผ่นต้นแบบแล้ว ลายบางลายสามารถปรับเปลี่ยนสีเส้นเพื่อให้เหมาะสมกับการผลิต และเหมาะสมกับการนำไปใช้แปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ด้วย

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

2.1 ภาครัฐควรร่วมมือกันฟื้นฟู ส่งเสริมและพัฒนาในกลุ่มผู้ทอเสื้ออกในภูมิภาคต่าง ๆ ของไทย ทุกประเภท ทำการศึกษารวบรวม แบ่งกลุ่ม จัดทำทำเนียบผู้ผลิต แหล่งวัตถุดิบ พื้นที่การเพาะปลูกที่มีในประเทศ การจัดหน่วยงานให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ การฝึกอบรมให้ความรู้ด้านต่าง ๆ แก่ผู้ประกอบการอาชีพทอเสื้ออก โดยเน้นการนำเส้นกมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ที่ทันสมัย มีตราสัญลักษณ์ที่มีชื่อเสียงรับรอง และการพัฒนาสร้างมูลค่าเพิ่มจากเส้นกให้เป็นผลิตภัณฑ์ชนิดอื่น ๆ ที่เป็นเอกลักษณ์ของผลิตภัณฑ์ที่ทำจากเส้นก

2.2 ภาครัฐจึงควรเป็นผู้สนับสนุนชุมชนด้วยการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงทั้งในเครือข่ายอาชีพเดียวกันและต่างอาชีพภายในชุมชน เชื่อมโยงกับเครือข่ายภายนอกชุมชน และตลาดภายนอก ให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ชุมชน ให้ชุมชนได้เรียนรู้ตนเองและสังคมภายนอกเพื่อปรับวิถีชีวิตของตนให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมภาครัฐ ควรส่งเสริมการลงทุนทางวัฒนธรรมภูมิปัญญาโดยใช้สื่อสารมวลชนที่หลากหลายเผยแพร่วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดผลประโยชน์ย้อนกลับสู่ชุมชน

2.3 องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น ควรเร่งพัฒนาผู้ประกอบการอาชีพทอเสื่อกกที่ยังไม่เข้มแข็งให้สามารถรวมกลุ่มได้อย่างจริงจัง ให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนและให้ทุนแก่เกษตรกรให้เกิดการพัฒนาอาชีพอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งด้านพัฒนาวัตถุดิบ เครื่องมือ อุปกรณ์ หรือเทคโนโลยีการผลิตใหม่ ๆ พัฒนาคุณภาพ ส่งเสริมการสร้างร่วมมือแบบเครือข่ายเชื่อมโยงทั้งในเครือข่ายอาชีพเดียวกันและต่างอาชีพภายในชุมชน เชื่อมโยงกับเครือข่ายภายนอกชุมชน และตลาดภายนอก ให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ชุมชน ให้ชุมชนได้เรียนรู้ตนเองและสังคมภายนอกเพื่อปรับวิถีชีวิตของตนให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงของสังคมภาครัฐ ส่งเสริมการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีลักษณะเฉพาะของท้องถิ่น การตามความต้องการของตลาด เพื่อให้ชาวบ้านและเกษตรกรได้ตระหนักและถ่ายทอดภูมิปัญญาสู่คนรุ่นใหม่ มีการเรียนรู้วิธีการใหม่ ๆ เพื่อ แก้ไขปัญหาด้วยตัวเอง อันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนต่อไป

6.2.2.4 ควรจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นที่เผยแพร่และส่งเสริมภูมิปัญญาการทอเสื่อของไทย โดยเน้นให้เยาวชนรุ่นใหม่ได้เล็งเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาด้านการทอเสื่อที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตความเป็นไทย และให้มีความยากง่าย สลับซับซ้อนของเนื้อหาหลักสูตรตามความเกี่ยวข้องในศาสตร์และระดับของผู้เรียน

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

3.1 **ด้านวัตถุดิบ** ควรหาแนวทางวิจัยและพัฒนาคุณภาพของเส้นกกให้มีความเหนียวแน่น ทนทานมีคุณภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งการสร้างอุปกรณ์ เครื่องมือที่ช่วยทุ่นแรง เช่น เครื่องจักก การย้อมสีกก เครื่องอบแห้งเส้นกก เพื่อสามารถขยายฐานการผลิตและขยายการตลาดได้เพิ่มขึ้น

3.2 **ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์** ควรมีการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ ให้ได้มาตรฐานผลิตภัณฑ์ชุมชนต่อไป

3.3 **ด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์** ควรมีการศึกษาเพื่อปรับปรุงและพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์จากเส้นกกให้มีรูปแบบที่หลากหลายแปลกใหม่ มีประโยชน์ใช้สอยได้มากขึ้น ขยายการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้มีรูปแบบที่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น

3.4 **ด้านผู้บริโภค** ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาข้อมูลของผู้บริโภคโดยเฉพาะ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สนองความต้องการของผู้บริโภคในยุคปัจจุบัน ที่ครอบคลุมทั้งกลุ่มผู้บริโภควัยผู้ใหญ่ วัยรุ่น และชาวต่างประเทศ

เอกสารอ้างอิง

เกษิณี ผลประพฤติและคณะ. (2547). การพัฒนาผลิตภัณฑ์เสื่อกกให้ได้มาตรฐานโดยการมีส่วนร่วมของชุมชนบางสระแก้ว อำเภอแหลมสิงห์ จังหวัดจันทบุรี. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา.

- คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ . สำนักงาน. (2546). **วารสารเศรษฐกิจและสังคม : การพัฒนาที่ยั่งยืนอนาคตของสังคมไทย**. กรุงเทพฯ : สหมิตรพรีนติ้ง.
- ลักษณะพร โรจน์พิทักษ์กุล. (2553). **การสร้างมูลค่าเพิ่มการทอเสื่อกกเพื่อเศรษฐกิจของชุมชนตำบลกระทุ่มแพ้ว อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี**. การวิจัยเครือข่ายอุดมศึกษาภาคตะวันออก.
- อนงค์ อัมพรายนและคณะ (2547). **การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์เสื่อกก ตำบลท่าฉนวน อำเภอมโนรมย์ จังหวัดชัยนาท**. สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และเครือข่ายมหาวิทยาลัยราชภัฏ.